

Emakhuwa

Phoole muparapaara

REPÚBLICA DE MOÇAMBIQUE
MINISTÉRIO DA EDUCAÇÃO E
DESENVOLVIMENTO HUMANO

USAID
DO POVO AMERICANO

A produção deste livro tornou-se possível graças ao apoio do povo Americano através da Agência dos Estados Unidos para o Desenvolvimento Internacional (USAID). O conteúdo desta publicação é da total responsabilidade do Ministério da Educação e Desenvolvimento Humano da República de Moçambique.

FICHA TÉCNICA

Título:

Phoole muparapaara

Língua:

Emakhuwa

Coordenação Editorial - MINEDH:

Telésfero de Jesus

Vamos Ler!:

Samima Patel, Abdala Machude, Amélia Bazima, Dilson Buque e Francisco Sampaio

Autores:

Neves Jacinto Anselmo, Júlio Bernardo, Lucas Bonga, Eduardo Napualo, Elmano Mucopo, Ana Jahamo e Saraiva A Aibo

Assessoria Linguística e metodológica:

Carlos Manuel e Maurício Bernardo

Ilustração:

Orlando Chissano

Maquetização:

Walter Sambo

Capa:

Orlando Chissano e Walter Sambo

Impressão:

Nova Delhi, Índia

Tiragem:

2648

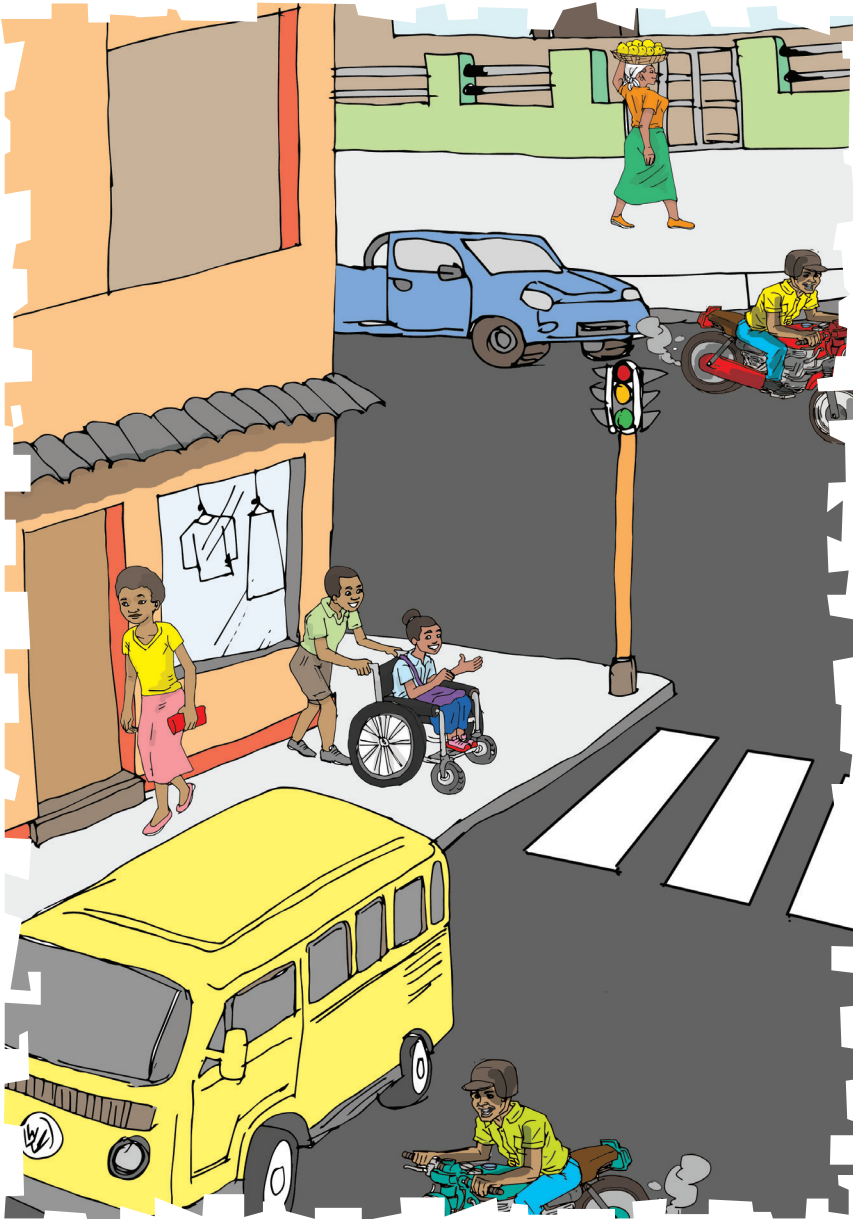
N.º do registo:

10068/RLINICC/2019

Financiado pela USAID

República de Moçambique

Hanifa mwaana oorakala.

Owo ti oopwhaneliwa ni
ooreera.

Onikhala ni axipaapa awe
Onapiphini.

Onisoma Ekalaase ya Neeraru.

Olelo owo oovenya ni oorapa.

Oowara ikuwo sawe sa oxikola.

Tiitu ti mwaapara awe a
oxikola.

Owo oomuvirela anarowa
hoothe.

Tiitu: -Hanifa, nrowe oxikola.

Hanifa: -Nrowe Tiitu, vahooxa.

Oowayili yaahirowasa
oxikola.

Tiitu aanimuxova Hanifa.

Alesa yaaheemela
mparapaara. Hanifa
aahilavula, iiraka:

Hanifa: -Neemele vaava,
Tiitu.

Luuxu ole onnikottiha ovira.
Sivireke mikukutta, vano
hiyo.

Vaavo hiyo nimulipeleleke
luuxu ahu.

Tiitu: -Kookupali Hanifa,
neemele.

Oowayili yaaheemela
enawehererya mpaka opatta
luuxu ooripelela.

Hanifa: Tiitu, nrowe nivireke.
Alesa yaahivira arowasa
oxikola.

Oowayili yaanilavula mphironi:

Tiitu: -Nisuweleke otupha.

Hanifa: Aayo, ihasara waatta.

Tiitu: -Woosuwela mananna
ooweetta?

Hanifa: -Kooxuttihiwa ni
apaapa.

Hanifa ni Tiitu yaahisoma
saana.

Tiitu aahimulipelela Hanifa
okhuma wiira arowase
owaani hoothe.

Hanifa aahiphera ni
omwariwa.

Oowayili yaahirowasa
owaani.

Yaahaattamela muxipooroni.
Mmo aanirwa kampoyi
ottayiwene.

Ahimulapun'we xipooro,
yaaheemela.

Hanifa aahimwiirela Tiitu
wiira:

Hanifa: -Kampoyi, nimulipelele.

Tiitu: -Aayo Hanifa, nihituphe.

Anaxikola ale yaaheemela
oowayili. Yaahimulipelela
kampoyi ovira.

Noovira, Hanifa oolavula
iiraka:

Hanifa: -Haya nitupheke, Tiitu.

Tiitu: -Mulipelele kooxoveeni.

Tiitu aahimukhaliherya Hanifa.

Yaahipiya owaani ni
alaxeryana.

Hanifa aahirowa orula ikuwo.

Okilaathi ni amaama awe.

Owo aakhalihera oraara
ekole.

Tiitu oophiya owaani
salaama.

Noophiya, oolavula ni apaapa
awe:

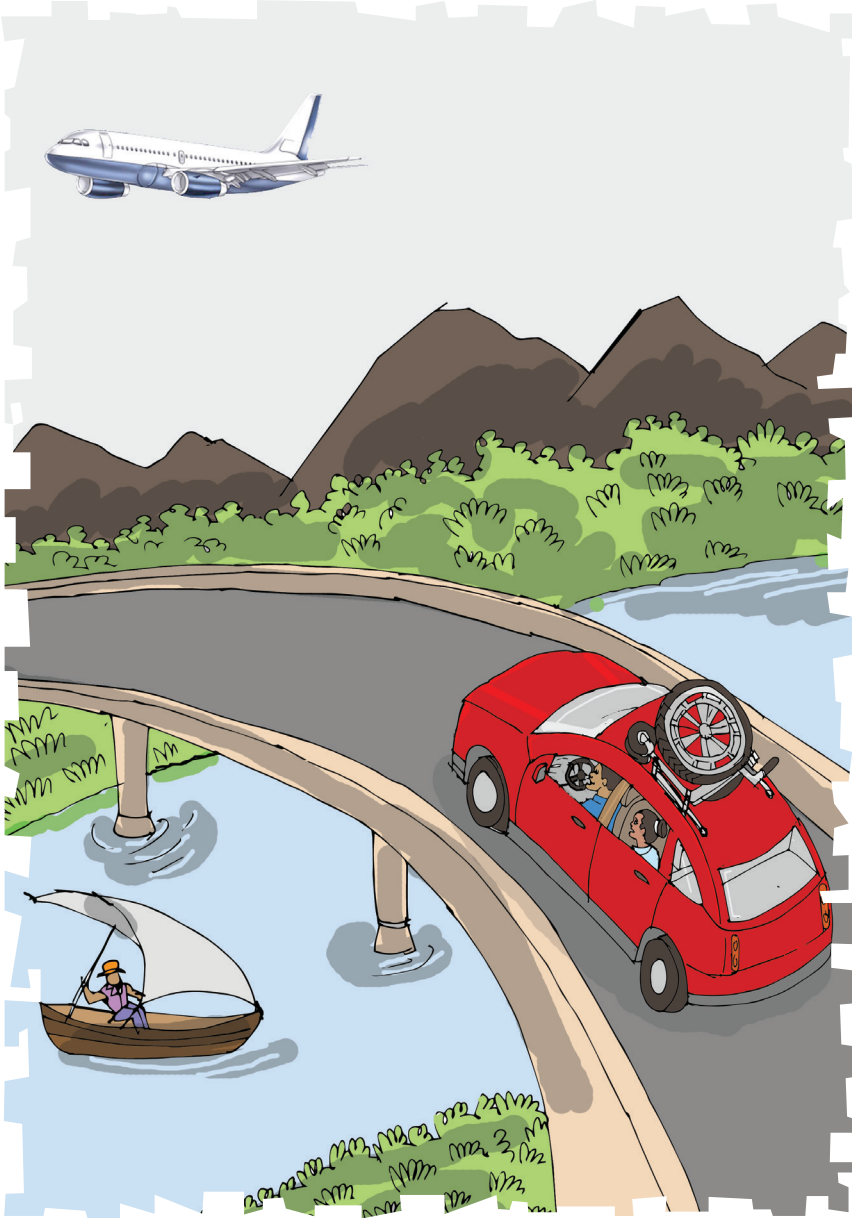
Tiitu: -Paapa, olelo kooxutta
etthu. Mananna ooweettela
muparapaara wiira nisyakeke
ihasara sa mikukutta.

Paapa: -Vooreera mwaana
aka.

Ti ani yooxuttinheni
sootheene?

Tiitu: -Mwaapara aka,
Hanifa.

Paapa: -Mwaaxuttihe
axaapara anyu.

Paapa mukina ootthika
omutekoni.

Ottinkaawe omutekoni,
oolaxera.

Owo aalaxera amwaara awe,
iiraka:

Paapa: -Kinrowa omatta,
mwaara aka.

Kan'wehe nakhuwo
aakhoomanle.

Maama: -Aayo, masi muhilekele
woonaka woopacerya oriipelana.

Hanifa: -Paapa, koottharekeni?

Paapa: -Nrowe mukihooole,
Hanifa.

Oowayili yaahrowasa omatta.
Mphironi Hanifa aahoona
itthu.

Saari myaako soorakama ni
miro.

Ni ntteeke nuulupale naavava
osulu.

Hanifa aahaakoha apaapa
awe:

Hanifa: -Exeeni ele osulu iwe,
paapa?

Paapa: -Ntteeke nne, mwana
aka.

Hanifa: -Onyakula vanceene
nenne.

Paapa: -Aayo, nuulupale ni
nooreera.

Hanifa: -Mooneke tho myaako
vale.

Paapa: -Aayo mooneke,
Hanifa.

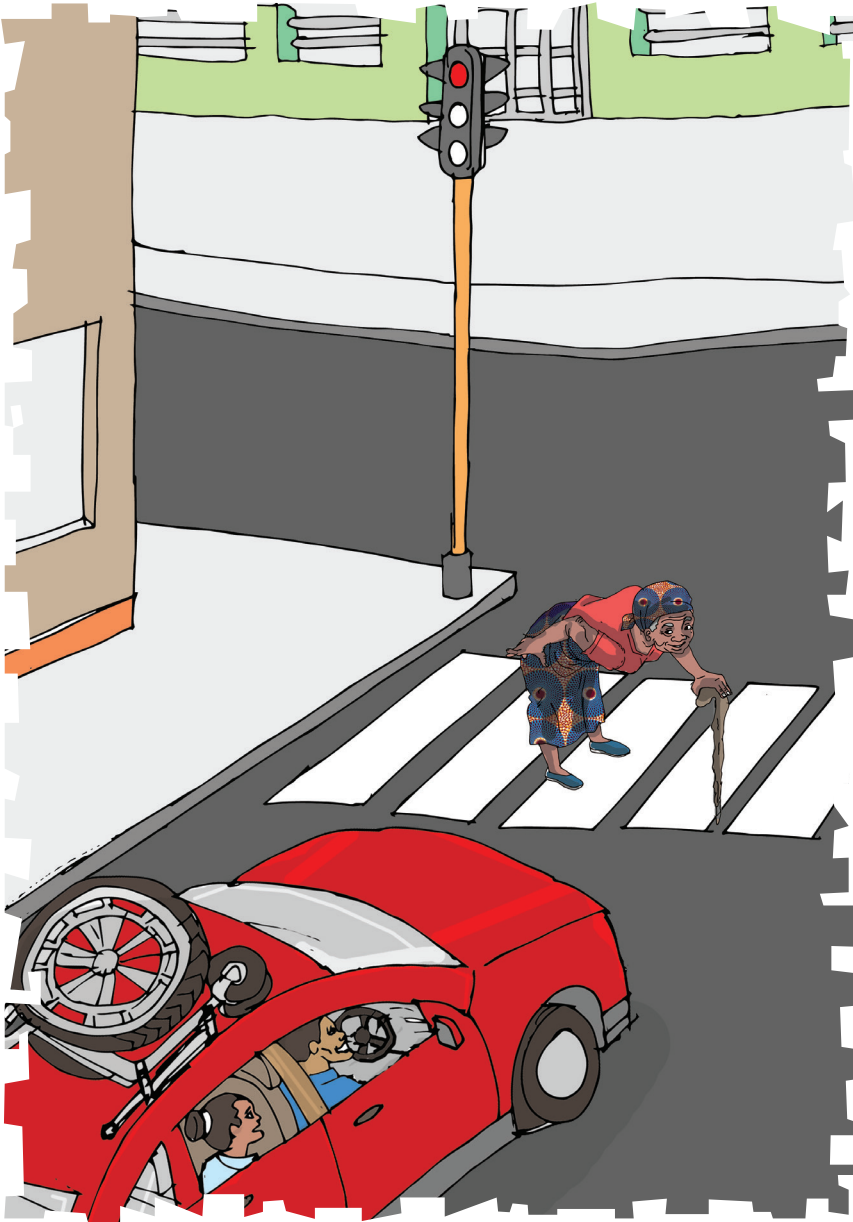
Miro sinci siniphattuwa va
mwaako.

Maasi anithumihiwa ti a
vamwaako.

Hanifa aahisiveleliwa vanceene.
Apaapa awe aamuleeliha itthu
isya.

Ole aahoona maasi vamwaako.
Maasi yaawo yaamukhuruwa.
Sootheene iye saamusivela
saana.

Awosa yaahiphiya omatta iwe.
Hanifa khaareere ohakalala

Atthu aatthika omatta waya.
Awo yaaron'we ni mukukutta.
Mukukutta weettihiwa ni
ephoole. Hanifa aahaakoha
apaapa awe:

Hanifa: -Exeeni mweettihaka
siisa?

Paapa: -Kiniira wiira kisyake
ehasara.

Hanifa: -Yookisivela wiiwa
eyo.

Miyo ni Tiitu nave nineetta
siiso naarowaka ni
naatthikaka oxikola.

Paapa: -Nave eyo ti yooreera
wiira.

Alavulaka, Hanifa oomoona
piipi. Owo aatupha eparapaara
aakuvaka.

Hanifa: -Paapa! Paapa! Mutthu
ole.

Paapa: -Kkk! Aayo koomoona.
Luuxu ole opantte onooneemexa.

Hanifa: -Aayo nkaamoona.

Paapa: -Miyo kineettiha,
koomoona.

Tivo kiheemela wiira piipi ovire.

Hanifa: -Mukiswaamihe, paapa.

Paapa: -Khamutthenke, mwaana
aka.

Paapa: -Mukukutta etthu
yooreera.

Masi waaheettihiwe ni ephole,
eee!

Tivo ninsyaka ehasara neetta
siisa.

Paapa ni mwaana aaphiya
owaani.

Aphin'yaaya, paapa
ookhuruwa.

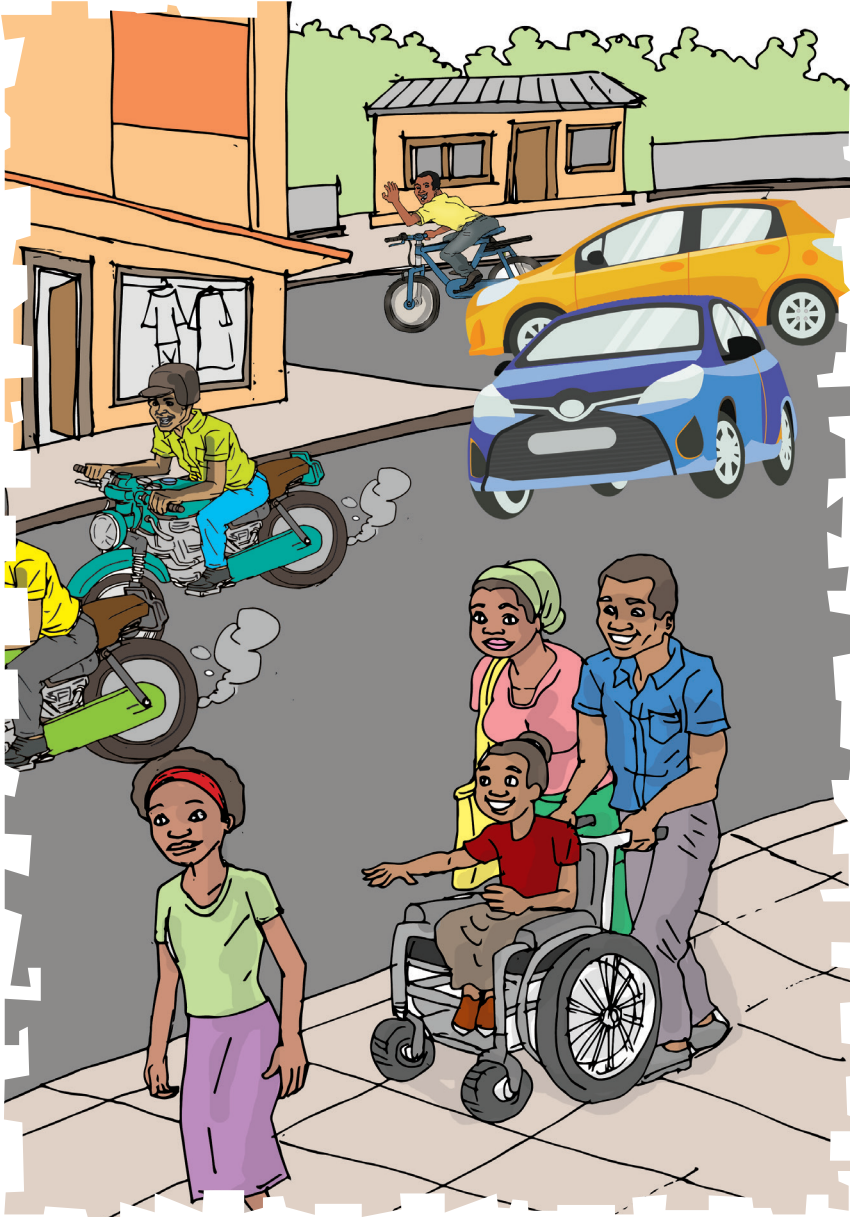
Nave oomukuruxa mwaana
awe. Hanifa: -Maama, hiyo
nootthika.

Hanifa oorowa waari amama
awe.

Owo aahaaleela soonalawe
sinci:

-Kihoona ntteeke, myaako ni
sikina.

Maama: -Vootepa oreera,
Hanifa.

Nihiku nikina nooreera
nihooxa.

Vaxiiyaaya, Hanifa
oovenyihwa.

Noovenyihwa, aahiireliwa
wiira:

Maama: -Mwarape ni mulye,
neette.

Nrowe waakhulu anyu
Onamikhopo.

Hanifa: -Aayo maama,
kihwiwa.

Ole aahirapa, ahilya ni
aahiwara.

Aahikhuma vamosa ni
axipaapa awe.

Atthu awo yaaron'we
yeettaka.

Ooraaru yaaneetta arowaka.
Arowaka paapa aamuxova
Hanifa.

Paapa owo amuxovaka,
aanilavula:

Paapa: -Neetteke munivira
atthu.

Owo alavula ni amwaara
awe.

Maama: -Aayo, kihiiwa iyaka.

Hanifa: -Paapa, ankhi hiyo
oorakala?

Nookhala nipuro nahu
noovira?

Paapa: -Nyuwo munivira
muumu.

Muumu munivira ahu hiiyo.

Hanifa: -Nto yakhala epattakwe?

Wala mapuro aniviriwa musulu? Ninrowa ovira moota xeeni?

Maama: -Mapuro awo ti ooreheriwa.

Sinipakiwa iphiro sa atthu ootheene. Atthu oorakala ahaana ihakhi saya.

Hanifa: -Eyo ti yooreera maama.

Paapa: -Mookhalana mukhaliheryo.

Nyuwo ni anakhulu ahiniwerya. Mwaaphavelaka otupha iparapaara hata xipooro munookhaliheriwa.

